

Ivan Kampuš
(1924.—2010.)

Na početku ljeta 2010. godine nakon duge bolesti preminuo je istaknuti hrvatski povjesničar prof. dr. Ivan Kampuš, professor emeritus Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, jedan od pokretača simpozija »Mogersdorf«, tajnik i predsjednik strukovnih povjesničarskih udruga.

Kao sveučilišni asistent, predavač i profesor srednjovjekovne povijesti odgojio je brojne naraštaje hrvatskih povjesničarki i povjesničara — svi se oni još i danas sjećaju njegova upornog inzistiranja na učenju pisanja fusnota i organizaciji smislene strukture seminarskih radova. Mnogi sigurno pamte i njegov gromoglasan smijeh iz sobe C-108 — tim je smijehom profesor s lakoćom odagnavao sve one strahove i (zapravo netočne) fame o njegovoj strogoći koje su vladale među studentima dok ga nisu bolje upoznali. Profesor Kampuš bio je omiljen nastavnik: naizgled strog, ali vrlo srdačan i uvijek spreman pomoći. Tijekom 1980-ih bio je savjetnik Studentske istraživačke grupe Odsjeka za povijest (SIGOP), u kojoj su prva znanstveno-istraživačka iskustva stjecali današnji ugledni istraživači srednje generacije na nekoliko znanstvenih i sveučilišnih institucija u Hrvatskoj.

Ivan Kampuš rodio se 21. veljače 1924. godine u Zagrebu. Školovao se u rodnom gradu — od osnovne škole do studija povijesti na Filozofskom fakultetu, koji je završio 1959. godine. Doktorirao je na Filozof-

skom fakultetu u Zadru dvadeset godina poslije obranom disertacije *Privredni i društveni razvitak zagrebačkog Gradeca od XIII. do konca XVI. stoljeća*.

Dok još nije ni imao sveučilišnu diplomu profesora povijesti, Kampuš je predavao povijest u srednjoj školi. Kao aktivan nastavnik svojim se stručnim priložima počeo javljati u časopisu *Historijski pregled* — prvi članak, naslovljen »Upotreba tekstova u nastavi historije«, objavio je u tom časopisu 1957. godine. Nastavio je studij povijesti na Filozofskom fakultetu te se pokazao marnim i dobrim studentom, pa je u prosincu 1960. izabran za asistenta na Katedri za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, za predmet Hrvatska povijest u srednjem vijeku. Godine 1962. odobrena mu je tema disertacije, a za mentora određena Nada Klaić. Kada je potkraj 1964. došlo vrijeme reizbora na asistentsko mjesto, nije više bio jedini kandidat. U diskusiji su se mogli čuti glasovi da oba kandidata »ispunjavaju uvjete, ali Kampuš se sada nalazi na mjestu asistenta gdje potpuno zadovoljava«. Izabran je tajnim glasovanjem, ali je već nakon nekoliko mjeseci Odsjek za povijest donio odluku o provedbi natječaja za izbor predavača za srednjovjekovnu povijest naroda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. U svibnju 1965. ta je odluka i provedena — komisija u sastavu Vaso Bogdanov, Jaroslav Šidak i Ljubo Bo-

ban predložila je Ivana Kampuša, kandidata koji se javio na natječaj, a Vijeće Filozofskog fakulteta izbor je potvrdilo (uz jedan prazan glasački listić). Od tada je Kampuš bio predavač i potom viši predavač te od 1980. izvanredni i od 1985. redovni profesor povijesti jugoslavenskih naroda u srednjem vijeku, odnosno povijesti jugoistočne Europe u srednjem vijeku. S posebnim je marom predavao o nemanjičkoj Srbiji, o turskim provalama, o srednjovjekovnoj Bosni i Crnoj Gori, o slovenskoj povijesti od karantanskih vojvoda do habsburških vladara i njihovih vazala.

Ivan Kampuš bio je među osnivačima studija arhivistike na Odsjeku za informacijske znanosti i prvi predstojnik Katedre za arhivistiku. Osobito mu je bilo stalo da studenti povijesti i svršeni povjesničari upišu i pohađaju taj studij. Sudjelovao je i u nastavi na poslijediplomskim studijima Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Interuniverzitetskog centra u Dubrovniku. Osim u Zagrebu, predavao je u Francuskoj (Rennes i Caen) i Sloveniji (Ljubljana) i više je godina vodio studij povijesti na Pedagoškom fakultetu u Osijeku.

Profesor Kampuš istraživao je povijest srednjega i ranoga novog vijeka. Istaknuo se kao poznavalac poreznoga sustava u sjevernoj Hrvatskoj te kao vrstan istraživač starije povijesti Zagreba. Objavio je brojne znanstvene radove o tim temama. Znanstvenu je karijeru počeo istražujući porezni sustav u Gradecu na prijelazu iz srednjeg u rani novi vijek (14.—16. st.), a poviješću rodnoga grada bavio se cijelog života. Dao je brojne priloge o pitanjima postanka Gradeca, njegova utvrđivanja i obrambenog sustava, gospodarskog i društvenog razvoja, organizacije visokoškolske nastave i prvog razdoblja postojanja Sveučilišta u Zagrebu, odnosa velikaških obitelji prema stanovnicima Gradeca, crkvene povijesti grada i dr. Na kraju, vrhunac njegova znan-

stvenog rada o starijoj zagrebačkoj povijesti uobličeni je u disertaciji. Zajedno s prijateljem i kolegom s Odsjeka za povijest Josipom Adamčekom napisao je važnu knjigu *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV. i XVI. stoljeću*, objavljenu u izdanju Instituta za hrvatsku povijest Sveučilišta u Zagrebu (danas Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu). Riječ je o jednom od onih temeljnih djela hrvatske historiografije bez kojih se više ne može istraživati hrvatska ranonovovjekovna povijest. O poreznom je sustavu Kampuš napisao i više članaka — o poznavanju tridesetina u 16. stoljeću, o javnim teretima seljaka za seljačke bune 1573., o popisima i obračunima dake u sjevernoj Hrvatskoj, o poreznom sustavu u srednjovjekovnoj Slavoniji i dr.

Ivan Kampuš napisao je i nekoliko tekstova o kolegama povjesničarima — o Jaroslavu Šidaku (podnaslovljen: »povjesničar europskog domet«), Luji Margetiću, Tomislavu Raukaru, a pisao je i brojne prikaze knjiga te različite druge obavijesti o stanju u historiografiji, primjerice o sudjelovanju hrvatskih povjesničara na znanstveno-kulturnom simpoziju »Mogersdorf«. Kampuš je bio dugogodišnji hrvatski koordinator tog tradicionalnog znanstvenog okupljanja povjesničara i povjesničarki iz Austrije, Mađarske, Slovenije i Hrvatske. Kroz tu se aktivnost upoznao i s gradišćanskohrvatskim povjesničarima i kulturnim djelatnicima. U sklopu suradnje s njima i drugim hrvatskim povjesničarima 1995. godine nastala je opsežna monografija *Povijest i kultura gradišćanskih Hrvata*, za koju je njezin urednik Ivan Kampuš primio Nagradu Josip Juraj Strossmayer za najuspješniji izdavački potihvat na području humanističkih i društvenih znanosti. Za zasluge u radu skup »Mogersdorf« Kampuš je dobio i niz austrijskih priznanja — posebice je bio ponosan na Veliki znak časti Republike Austrije kojim ga je odlikovao austrijski predsjednik.

Široj znanstvenoj i kulturnoj javnosti Kampuš se predstavio kao suautor monografije *Tisućljetni Zagreb. Od davnih naseља do suvremenog velegrada* (zajedno s prof. dr. Igorom Karamanom). Tu knjigu mora uzeti u ruke svatko tko se želi obavijestiti o povijesti našega glavnog grada. Pisana živahnim stilom, s lakoćom se čita, ali ima i nužnu znanstvenu uporabnu vrijednost. Zaključci autorā utemeljeni su na njihovim vlastitim arhivskim istraživanjima i na poznavanju bogate literature o povijesti Zagreba. Knjiga je izišla u nekoliko izdanja od polovice sedamdesetih do danas, objavljena je i na njemačkom i engleskom jeziku, a zacijelo će život nastaviti i nakon smrti autora (Igor Karaman umro je 1995.).

Zajedno s Karamanom i Ivanom Flanjekom Kampuš je napisao i priručnik za učenike *Zagreb i okolni krajevi*, koji je izašao u brojnim izdanjima u nakladi Školske knjige kao udžbenik lokalne povijesti za niže razrede osnovne škole. Kao autor školskih publikacija Kampuš je i započeo svoju spisateljsku karijeru — veliku su popularnost svojedobno imale »crvice iz historije naroda Jugoslavije«, kako je podnaslovljena njegova knjiga *Stoljeća govore* iz 1957. godine, dok je još radio u školi. Bila je to historijska čitanka — pomoćni materijal za nastavu povijesti u šestom razredu osnovne škole. U knjizi su na popularan način obrađeni neki prijelomni momenti hrvatske povijesti te povijesti ostalih naroda tadašnje države u srednjem i ranom novom vijeku, od krunidbe karantanskih vojvoda ili pak hrvatskog kralja Zvonimira, preko opisa turskih provala do crtica iz urbane povijesti Dubrovnika, Gradeca i dr. Bio je suautor nekoliko udžbenika, povijesnih čitanki i povijesnih atlasa za srednjovjekovnu povijest. Radio je i na popularizaciji povijesne struke kao autor tekstova u dječjim časopisima te priloga za školski televizijski program i školski radijski program, kao autor

nastavnih filmova i dijafilmova te kao autor priloga u časopisima i novinama za kulturu te dnevnim novinama.

Iznimno je velik prilog profesor Kampuš dao organizacijskom razvoju hrvatske historiografije: kao dugogodišnji tajnik a potom i glavni i odgovorni urednik *Historijskog zbornika* (Zagreb), kao glavni tajnik i predsjednik Povijesnog društva Hrvatske i predsjednik Saveza historičara Jugoslavije (na potonje je mjesto dao ostavku u rujnu 1991. godine u znak prosvjeda tijekom raspada Jugoslavije, kada je Hrvatska bila vojno napadnuta) te kao potpredsjednik Društva za hrvatsku povjesnicu (do 1998.).

Za aktivno djelovanje na polju historiografije i kulturno-znanstvenog života općenito Kampuš je višestruko nagrađivan, i u Hrvatskoj i u inozemstvu. Posvećen mu je broj LXI/1 (2008.) *Historijskoga zbornika*. U tom je broju objavljena i Bibliografija radova prof. dr. Ivana Kampuša (priredio Hrvoje Gračanin). Svi koje zanima više o životu i radu Ivana Kampuša mogu uzeti u ruke knjižicu *Ivan Kampuš professor emeritus Facultatis philosophicae Universitatis studiorum Zagradiensis*, koju je priredio Nenad Močanin, a objavio FF Press u Zagrebu 2003. godine. Nama koji smo ga poznavali, Ivan Kampuš ostat će u sjećanju kao vedar i nasmijan profesor, uvijek spreman poslušati i pomoći savjetom, pa i više od toga.

• Damir AGIČIĆ